

Egyes barlangok belső része a tengerszint fölött 220 m-re, az erózióbázis szintje fölött 100 m-re található. A barlangok ilyen magasra történő kiemelkedése, szárazra kerülése az erózióbázis csökkenésével magyarázható. Barlangokban megfigyelhetők a vízszintes és függőleges tagoltságok, ezek a szintes járatok, szinlok az erózióbázis szakaszos süllyedésére utalnak. A kőbánya területe iskola példája a karsztos oldódás tanulmányozására. A kőbánya által feltárt területen közel 15 barlang található, ezenkívül a kereszt és hossz-szelvények számtalan változatban preparálódtak ki a barlang falán.

A járatok tipikus példái a vizes oldásnak. Az erózióbázis csökkenésével egyenes arányban a víz hőmérséklete is csökken. Jelenleg a langyos forrásokat megtaláljuk a termál fürdőben, a kistó, a volt tavifürdőnél, Szerelem szigeténél a tóban.

A törésvonalak mentén 500-600 m mélységből törnek fel a mészkő üregeiben és járataiban közlekedő karsztvizek. A mélybe lejutó víz egyrészt felmelegedéstől, másrészt az elnyelt levegőtől és CO₂ tartalomtól lecsökkent faj súlyánál fogva nagy hidrosztatikus nyomás alatt felfelé igyekeznek.

A barlangok és üregek létrejöttét a tektonikai töredezettség /törésvonal, vetők, litoklázisok/ az álló rétegek, a mész nagy kalcium-karbonát tartalma, a víz hőmérséklete mozgási energiája és széndioxid tartalma mind elősegítette.

A hévizes barlangokat genetikai jellegük, formaelemek, térbeli elhelyezkedésük, tektonikai szerkezet és ásványkiválásai alapján különböztetjük meg a hidegvizes barlangoktól.

A barlangok vertikális szerkezetűek, sokszor 15-20 m-es kúrtók találhatóak, amik felülről zártak. Ezek kialakulását csak a tektonikus repedések mentén feltörő víz hozhatta létre. A hideg vizes oldásra jellemző formaelemek - gravitációs úton lefelé szivárgó víz - sehol nem található. Üregek falán, a kúrtók végződésénél a tektonikus hasadékok mindenütt megtalálhatók. Kijelölt irányt nem lehetett tapasztalni a terület nagy töredezettsége miatt.

A bányaművelés 2x40 m-es szintre osztja a területet. A felső szinten található a hét legnagyobb barlang. Sok részen nagy vetősík látszik barlang nyomaival.

A Nagykőmázsa felőli részen kisebb részt nyitott meg a bányaművelés. A bányafal limonittal erősen színezett. Itt lehet találni nagy kalcit tömböket, pirit kiválásokat a litoklázisok mentén. A kőbánya által feltárt földtani szelvény méreteire és jellegére nézve tartalmazza mindazt, amit csak számtalan feltárásnál tudnánk más helyeken összedolgozni. Itt minden karsztosodási jelleget meg lehet találni, könnyen megközelíthető és a laikus személyeknek is gyönyörködtető és elgondolkoztató látványt nyújt.

Jelentés a Kőbányai Barlangkutató és Hegymászó Szakosztály
1979. évben kifejtett tevékenységéről

Lendvay Ákos

Szakosztályunk az elmúlt évben 4 csoportban összesen 62 fővel működött. Felnőtt MKBT tagjaink száma 1979. december végén 49 fő volt. A leadott túrajelentések szerint 87 túrán 195 túranapot teljesítettünk. /A túrák és túranapok száma a valóságban még több, mivel a Budapest-környéki mászóiskolákban végzett teljesítményekről, gyakorlásokról túrajelentést a hegymászó csoport tagjai nem adtak le./ A túrákon részt vett 1009 tag és 307 vendég. Túránkénti átlagszám 11,6 fő volt. A túrák több mint 70 %-a munka

vagy ügyeleti túra volt. 1-1 túra 20,16, 10 /tavaszi tábor/, 7 napos, 7 túra 4 napos, 2 túra 3 napos, 33 túra 2 napos, 42 túra 1 napos volt.

Az egynapos túrák és a vendégek magas száma az un. "Nyílt túrák"-ból adódik, valamint a IX.ker. József Attila Uttörőháznak vezetett túrákból. Példaként említem, hogy az első félévben 9 ilyen jellegű túránk volt, s nem egyen 50-en felül volt a vendégek száma.

1979-ben 11.200 társadalmi munkaórát dolgoztunk.

Ennek megoszlása:

7980 óra kutató, feltáró jellegű munkák

1760 óra veszélyelhárítási, magasépítési munkák

400 óra Róka-hegyi-barlang bejáratának javítása, kiépítés

400 óra Dokumentáció készítés, felmérés, fotózás

340 óra kutatóházunk állagának javítása

320 óra meteorológiai mérések, laboratóriumi munkák

/Az 1760 óra veszélyelhárítási, magasépítési munka ideje, az erre felhasznált napok száma nem szerepel a túranapok között./

Csoportjaink munkája munkahelyenként

Gerecse csoport:

Vezető: Gáspár József, Csapi Dezső

Szőllősi-Arany-Lyuk:

Feltáró kutatása a körülményes deppózási lehetőségek miatt csak mérsékelt eredményt hozott. Kitermelésre került 1,5 m³ kitöltés a Nagy-hasadék legmélyebb pontjáról, melynek a fele kiemelésre került a hasadékból is. A kitermelt anyag másik felét a hasadék távolabbi pontján halmoztuk fel. Továbbra is legnagyobb problémánk a kitermelt anyag elhelyezése. A bontási ponttól 10-12 métert fel kell húzni a vödört, itt áttemelni az "Ablak"-on, majd szűk kuszodán kb. 5 métert tologatni kell, s csak így tudjuk a felhalmozási helyre juttatni. Egy-egy vödör kb. 8-10 perc alatt jut el a kibontás helyétől a deppóhoz, s ehhez szükséges minimum 4 fő a ténylegesen dolgozó 3 emberen kívül. A körülményeket tovább nehezíti az a tény is, hogy 2-3 órás lenttartózkodás után szinte nem lehet látni a barlangban, azonkívül az állandó csepegés és a helyenként fennálló omlásveszély is.

Klimaméréseket az 1979-es évben két alkalommal végeztünk. A felszinnel együtt 5 ponton mértük a barlang hőmérsékletét és páratartalmát. Mindkét alkalommal le- és felfelé is mértük. Érdekes - s ez egyben a barlang levegőminőségét is jól illusztrálja - hogy 5-6 órás munka után visszafelé 2-3 C^o-kal is magasabb a hőmérséklet.

	1979. április 8.		1979. október 6.	
	lefelé	felfelé	lefelé	felfelé
	8 ²⁰ h	15 ¹⁰ h	7 ²⁰ h	14 ⁴⁰ h
Felszín:	11,6	14,8	14,3	17,1
Akna alja:	9,7	10,1	10,2	10,6
Csomópont:	9,2	9,4	10,0	12,1
Nagy-hasadék teteje:	8,7	9,2	9,6	10,3
Nagy-hasadék alja				
/végpont/:	7,3	9,7	7,8	10,6

A tervezett biológiai vizsgálatot csak részben tudtuk elvégezni. Ennek fő oka az volt, hogy a vizsgálatok vezetésével megbízott Horváth Árpád és Buker László egészségügyi okok miatt hosszú időn keresztül akadályoztatva volt. Mindenesetre az eddigi mintavételek eredményét a jelentés keretén belül, de külön beszámolóban írja le Horváth Árpád.

Az Arany-lyuktól mintegy 30 méterre ÉK-re, az út bal oldalán található és már 1978-ban is bontott nyelő munkálatai az idén megfelelő ütemben folytak. A Csapi Dezső vezetésével dolgozó brigád - esetenként a Fényes Elek és a Pilis-csoport egy-egy emberével megerősítve - valóban nagy munkát végzett el. Mint ez a tavaszi tábor első napján kiderült, az eddig bontott akna iránya nem megfelelő, mert egy nagy felületű, több tiztonmás szikla állja útját a továbbjutásnak. Tovább kellett bővíteni a bontás keresztmetszetét mintegy 3 m-rel, így a kitermelendő anyagnennyiség tekintélyes mértékben megnőtt. Ráadásul az eddigi ácsolatokat is teljesen szét kellett szedni, s az új keresztmetszetnek megfelelően újra ácsolni. A nem várt többletmunka ellenére tábor végére sikerült bejutni a szabad járatszakaszaiba, s azt 13 m hosszúságban, 8 méter mélységig bejárni. A jelenlegi végpontot egy kő zárja el, de a ledobott kövek hangja kb. 10-12 méteren keresztül jól hallható. Sajnos a munkahely nagyon omlásveszélyes, ezért a további munkálatok rendkívüli elővigyázatosságot igényelnek.

Ugyancsak az Arany-lyuktól 30 méterre, de az út jobb oldalán, az előbbi objektumtól 15 méterre Csapi Dezső brigádja 3x3 méteres szelvényben próbabontást végzett egy eliszaposodott felszíni horpadásban. 1,8-2 méteres mélységben avizvezető járat feltünésére több jel mutatott.

A Ferenc háztól LNY-ra található többsorban szintén próbabontást végeztek. Az 1,5x1,5 méteres szelvényben mélyülő akna 2,5 m mélységig löszös kitöltésben halad eddig különösebb eredménnyel nélkül.

A Pilis-hegyen található Juventus-barlangban is dolgoztak kutatóink. Két erőgyengítő deppót építettek a barlang alatti lejtőn. A legtávolabbi ponton tervezett szűk keresztmetszetben történő bontást elhalasztották, ehelyett a barlang előteréből kitermeltek 2 m³ vegyes - humuszos, köves - törmeléket és kb. 5-6 mázsa súlyu nagyobb sziklát. Erre szükség volt, hogy a nagyobb munkák beindulása után ne kelljen a többi munkahelyhez hasonlóan helyszükével is megküzdeni.

A csoport kutatói 4 alkalommal terepbejárást végeztek a Déli-Gerecse területén, s ezek során elsősorban a víznyelők, török, kisebb barlangok kataszterba vételét, elhelyezkedésük pontosítását végezték el. Az így nyert anyag részletes feldolgozásra került és a kataszteri pályázaton díjat nyert dolgozat anyagát bővítette.

Összegezve a csoport által végzett feltáró jellegű munkákat, kiderül, hogy az 1979-es évben megmozgattak, eltávolítottak bontás és próbabontás során összesen cca 36 mázsa súlyu nagyobb sziklatömböt, 385 vödör vegyes kitöltést és mérhető szelvényrészből 27 m³ anyagot.

Fényes Elek - csoport

vezető: Lendvai Ákos, Tihanyi Péter

Lengyel-barlang: Az ez évre tervezett munkák közül a legnagyobb súlyt a barlang levegővizsgálatára helyeztük. A tervezett időtartamot három hónappal megnyújtottuk, s így a már 1978 márciusától végzett mintavételekkel együtt 15 hónap CO₂ alakulásáról van adatunk. Ha végleges eredményeket e téren még nem is tudunk felmutatni - ehhez a za-

varó körülmények teljes kizárására van szükség, amely csak a barlang lezárásával oldható meg - bizonyos következtetések leírására megteremtettük a lehetőséget. A 15 hónapon keresztül végzett mintavételek eredményeit külön zárójelentésben és grafikonok bemutatásával - lásd mellékletek - ismertetjük.

Az évek során felgyűlt, ledobált fatörzsektől, drótkötelektől, elkorhadt ácsolatoktól a Guanó-termig megtisztítottuk a barlangot. A beépített fixpontokat a Csomópontig vésztük és betonoztuk /általában rézszöget/, a fixpontok elhelyezését és a már elkezdett felmérést 1980-ban folytatjuk.

Tavasszal beadtuk a Lengyel- és a Törekvés-barlang lezárási kérelmét - a Barlangtani Intézet igazgatójával, Csernavölgyi Lászlóval ez már megvolt beszélve - de az Intézet időközbeni megszűnése miatt a kérelemre már válasz nem érkezett. Az év vége felé a kérelmet megismételjük, s eddigi hireink szerint a lezárást és kutatást engedélyezni fogják.

Több alkalommal kimondott fotóstúrát vezettünk a barlangba a dokumentáció gyarapítása érdekében. A barlang fotóanyaga az elkészített felvételekkel szinte teljesnek mondható.

Kutatásokat elsősorban a II. és III. főszakaszban végeztünk. A rendkívül rossz levegőben végzett bontások során 30-35 méter hosszú új, rendkívül szűk hasadék és kuszoda jellegű járatot fedeztünk fel. Az újonnan feltárt járatok nélkülöznek minden kitöltést, képződményt, és ezeken keresztül továbbjutásra lehetőség nincs.

Hófehérke-barlang:

Idén is folytattuk a Nagy-terem feletti hasadék véséssel történő tágítását. A lehetetlen szűk helyen végzett munka eredménye az lett, hogy Bajna Bálinton kívül Molnár Sándornak is sikerült lejutni a Nagy-terembe, s onnan kisebb bontások árán az ismert végpont alá jutni 8 méterrel. A kétszemélyes bontóbrigád tagjai el mondták, hogy több - agyagos löszben kialakult - nyelőtölcsért láttak, s a nagyobb mennyiségű lezuduló víz hátrahagyott egyéb nyomait is több helyen észlelték. A továbbjutás a jelenlegi legmélyebb pontról aránylag gyorsan lehetséges, s ha a hasadék tágítása is a kívánt mértékben halad, úgy könnyen lehet, hogy a Gerecse egy újabb látványos barlangját is be tudjuk mutatni az 1980. évi Barlangnap résztvevőinek.

Az Arany-lyuk, Hófehérke-barlang, Névtelen-nyelők által képzett rendszer kutatásától - amelynek összefüggése szakosztályunk tagjai által már 1976-ban kimutatott - a Gerecse legnagyobb barlangjainak feltárulását várjuk. A minden valószínűség szerint a Vértes László-barlang felett egyesülő rendszer járatainak mérete feltételezhetően azonos vagy szerencsésebb esetben nagyobb lesz, mint a magas termei által oly sokszor emlegetett Vértes László-barlang. Nem elképzelhetetlen az sem, hogy az így egyesült barlangágak esetleg a Vértes László jelenlegi végpontja, az un. Szifon-terem alá vezetnek, s ez ebben az esetben máris a Gerecse legnagyobb és legmélyebb barlangjának feltárását jelentené.

Törekvés-barlang: Érvényes kutatási és lezárási engedély hiányában kizárólag a bejárat ellenőrzésére, a feltört, felfeszített ácsolat javítására fordítottunk időt és energiát. Igaz, ez sem volt éppen egyszerű, hiszen csak a lefeszített lakatokat 8 alkalommal kellett pótolni. Megbízható lezárása már csak ezért is sürgős lenne!

Munkatervünkben ugyan nem szerepelt, de a Turul-üreg problémakörének további tisztázása érdekében tovább bontottuk az un.

Rejtett-barlangot. A Nagy József irányításával dolgozó 5 fős brigád három 10-25 cm vastag cementált réteg átvésése mellett eltávolított 325 vödör kitöltést. Az egyre jobban mélyülő munkahely hajdani forrásküröt sejtet - erre mutatnak egyébként az egymástól 70-80 cm-re elhelyezkedő cementált, rendkívül kemény rétegek is. A 60-70°-os lejtőszög miatt két kisebb deppót is építettek, amelynek nagyobbítása és erősítése a bontás folytatása esetén elkerülhetetlen lesz.

Szintén munkaterven felül próbabontottuk az un. Lófej-barlangot is. 1,5 m³ kitöltés eltávolítása után a kis üreg lefelé mélyül s folytatására remény van.

A csoport négy tagja részt vett a jugoszláviai Durmiter-hegységbe szervezett túrán.

A túra során több barlangot bejártak, részletesen tanulmányozták a Ledena-Pocina-t és a Bobotov Kuk alatt elhelyezkedő hajdani viznyelő barlangot.

A barlangok keletkezésével kapcsolatban - elsősorban a Durmiter vonatkozásában - több érdekes tényezőt vizsgáltak meg, s ezekből szakelődás keretében 1980-ban be kívánunk számolni.

Pilis-csoport

Vezető: Nehl György

A Pilis-csoport 1979-es átszervezése miatt létszámban nagyon meggyengült. Több alkalommal igényelte és kérte a Gerecse és a Fényes Elek csoport segítségét, s a végzett munka ennek és tényleges 6-8 fős létszámának függvényében értékelendő.

Róka-hegyi-barlang: a barlangot a szakosztály tagjai 1978 késő őszén zárták le, s ezért a simító jellegű munkákra akkor már nem jutott idő. A tavaszi fagyok elmúltja után tehát a lezárás külső simítását végezték el a csoport tagjai, s egyúttal az első barlang "feltöréseken" estek át. Négy lakat lefeszítés után - az utolsónál a kint hagyott felszerelést is magukévá tették a betörők - türelmük elfogyott, s kétheti fejtörés után két különleges kivitelű zárat szereltek az ajtóra. Az ajtón keresztül történő bejutás így megnehezedett, ezért az ismeretlen "sporttársak" oldalról, hátulról véséssel, bontással próbáltak bejutni a barlangba. A 30-40 cm vastag vasbetonfal, s a tervezett alakzáró akna ezt lehetetlenné tette. A próbálkozások komolyságáról annyit, hogy a betonfal mögött kibontott üreg, majd az emiatt bekövetkezett suvadás elhárítására 2 m³ sódert és 4 mázsa cementet kellett bedolgozni.

Ezután jó darabig csak különféle "kaparási" nyomokat észleltünk, s már-már a második ajtó betevését is fölöslegesnek ítéltük, amikor 1979. Karácsony és Újév közötti időszakban nemcsak a zárat feszítették fel, hanem egyúttal az ajtót is magukkal vitték az ismeretlen tettesek. A csoport szerencséjére a második ajtó még nem lett bebetonozva, így aránylag gyorsan - alig egy hét alatt - 5 zárral felszerelve tudták az ajtót a régi helyére tenni. A zárat - mindegyik más-más rendszerű - Nehl György és Soós Antal készítette saját terveik alapján.

Felszerelésre került még összesen 8 folyóméter hosszúságú laposvas hágcsó a barlang két pontján. A végpontra ledobott 2 db 30 ill. 40 méter hosszúságú 20 mm átmérőjű acélkötél eltávolítása alatt nagyon megizzadtak a csoport tagjai, s az évek során felgyült szemét egy részének eltávolítása is sok időt, energiát igényelt.

Nehl György vezette a továbbjutás esélyeit nyomozó vizsgálatokat. A legmélyebb ponton rádiókipp módszerrel bemérték a folytatás helyét. A mérések egyértelműen kimutatták,

hogy a kürtő esésvonalában továbbjutási lehetőség van. Az eddig - már Szilvásnyék által is - feltételezett álfenék tehát bizonyítva lett.

A barlang előkészítését felmérésre saját erőből elkezdték, sőt egy előzetes vázlat készítésére is jutott erejük. /Nehl, Soós, Kéringer/ Ezzel együtt kérték a Fényes Elek-csoport ellenőrző jellegű segítségét is, s ezt a Tihanyi Péter, De Chattel András, Mécsáros László összetételű mérőbrigád készséggel meg is adta. Az ellenőrző mérés mindenestre máris hozott egy érdekes eredményt. Kiderült a mérési adatok átszámolása és összesítése után, hogy a Róka-hegyi barlang legnagyobb mélysége mindössze 38,67 méter az eddig leirt /térképen ábrázolt/ 60 méteres mélységgel szemben. S ha még azt is figyelembe vesszük, hogy az új bejárat kialakítása folyamán legkevesebb egy méterrel magasabbra került, úgy a tényleges mélység még a 38 métert sem haladja meg. Főjáratának vetületi hossza és a Nagy-akna függőleges kiterjedése alapján a barlang főjárata 54,40 méter. Ez a szám a mellékjáratok felmérésével várhatólag nőni fog, így a mért és becsült járatokat összesen 85-90 méter hosszúságúnak vehetjük. A felmérési jegyzőkönyvet és a térképvázlatot a jelentésben mellékeljük. A Pilis-hegyi Ajándék-barlang feltáró kutatását az új emberekből álló csoport még nem tudta kellő aktivitással átvenni. Tevékenységük kimerült a tervezett deppókhoz szükséges fák kivágásában és helyszínrre hordásában, valamint a cca 8-10 mázsa nagyobb sziklatömb eltávolításában. A tervezett klimamérésekből a Gerecse-csoport vezetője, Gáspár József végzett el egyet-egyet, - lásd mellékletelnél - míg a dorogi barlangkutatókkal az idén idő hiányában már nem tudtak együttműködni.

A Pilis-csoportot 5 fő képviselte a Barlangnapon, s a Kinizsi Kupán 2 csapatot indítottak, amelyek 7-ik és 14-ik helyen végeztek a 24 induló csapat közül.

Mint a fentiekből kitűnik, a csoport ha némi segítséggel is, de éves feladatát teljesítette, sőt létszámához mérten esetenként meglehetősen aktivitást tanúsított.

Hegymászó-Magashegyjáró-csoport

Vezető: Lendvai Ákos-Stock Gábor /1979. október 1-től Stock Gábor/

- Az MTSZ HB megbízásából túrát vezetünk a jugoszláviai /crna forai/ Durmiter-hegységbe. A túra vezetője és vezető helyettese szakosztályunk tagja volt, ezen kívül részt vett még két további szakosztályi tag és hat vendég. A túra résztvevői a rendkívül rossz időjárás ellenére a programot teljesítették, sőt még a magashegyi karszt részletes tanulmányozására és több barlang bejárására is tellett erejükből.

- Az MTSZ HB által a Liptói-havasokban megrendezésre került téli táborozáson és túrán részt vett 3 fő.

- A Fogarasi-havasokban túrázott 5 fő.

- 3-4 napos tátrai túrákat tettek 4 alkalommal /összesen 8 fő/

- A BTSZ hegymászó tanfolyamát elvégezte 1 fő.

- Elindultak a hegymászók tájékozási versenyén.

- A csoport tagjai 6 előadást tartottak magashegyi ill. hegymászó témából.

/ezek egy része karsztos vonatkozású is/

Jegyzőkönyvi kivonat a Róka-hegyi-barlang fixpontjainak elhelyezéséről, mélységének megállapításáról

Felmérők: Tihanyi Péter, De Chatel András, Mészáros László

Mért adatok			Számított adatok		
Szakasz	Hossz /T/	Irány /az/	Lejt- szög	Szint /h/	vizszint. vet.
0 - 1	5,68	-	-90°	- 5,68	-
2 - 1	4,76	57°	-32°50'		4,000
1 - 3	1,00	57°	-32°50'	- 0,54	0,840
3 - 4	1,17	57°	-28°20'	- 0,56	1,030
4 - 5	3,47	16°40'	+ 6°30'	+ 0,39	3,448
5 - 6	6,50	242°40'	-43°20'	- 4,46	4,728
6 - 7	2,39	240°	-65°	- 2,17	1,010
7 - 8	4,27	218°	-52°	- 3,36	2,629
9 -10	1,75	215°50'	-23°	- 0,68	1,611
10 -11	2,74	209°20'	+15°20'	+ 0,72	2,642
11 -12	2,03	302°	+26°20'	+ 0,90	1,819
12 -13	2,12	179°20'	- 9°20'	- 0,34	2,092
13 -14	13,74	-	-90°	-13,74	-
14 -15	9,15	-	-90°	- 9,15	-

A felmérés függőkompasszal és az ahhoz tartozó szögmérővel történt, s elsődleges célja a poligon kijelölése és a fixpontok elhelyezése volt a főjáratban. Az ennek alapján készített térképet vázlatnak tekintjük. A barlang legmélyebb pontja - figyelembe véve az új bejáratot is - maximum 38,76 méter.

A kéziratot jelentés az alábbi fejezeteket is tartalmazza:

- A Szőlősi-Arany-lyuk biológiai próbavizsgálata
- A tatabányai Lengyel-barlang levegőjének vizsgálata
- A Lengyel-barlang levegővizsgálata /melléklet/
- Klimamérések a Pilis-hegyen
- A Durmitor-hegység karsztos jelenségei... barlangok vizsgálata

Jelentés a Gépipari Spartacus S.E. "Lóczy Lajos" Barlangkutató Csoport 1979. évben végzett munkájáról

Kordos László

Az 1979. évi tevékenységünk

A csoport az 1979-bes munkaterv főbb pontjait végrehajtotta - ezeket elsősorban az adott helyzettől függően változtatta. A minőség és mennyiség nem változott, mindössze gyakorlatiasabb oldalról közelítettük meg a barlangkutatóást.